

Právní dějiny na území Slovenska

Ladislav Vojáček

03

Uherské právo do roku 1848

Obecně k právu (opakování)

■ 1. Středověké právo

(často nepsané; zpočátku jednotné, ale pak partikulární)

= právo hraje podřadnou roli + nízká úroveň právní jistoty)

■ 2. „Moderní“ právo

(zpravidla kodifikované, vycházející z rovnosti před zákonem)

= větší právní jistota)

Periodizace (9. století – 1918)

- Převaha nepsaného obyčejového práva (do začátku 16. století)
- Převaha psaného obyčejového práva (do závěru 19. století)
- Převaha kodifikovaného práva (od konce 19. století)

Stavovský právní partikularismus

- = jeden z nejtypičtějších rysů rozvinuté feudální společnosti
- = každá významnější společenská vrstva (jednotlivé stavy, závislé obyvatelstvo) nebo korporace se řídila vlastními právními předpisy

Oblasti středověkého práva

- 1. šlechtické (zemské) právo
- 2. partikulární práva
 - a) městská práva
 - b) horní práva
 - c) selská (vrchnostenská) práva
 - +
 - d) kanonické právo
 - +
 - e) sedmihradské a chorvatské právo

Prameny uherského práva (opakování)

= vnější formy, v nichž je zachycen obsah právních norem (= prameny práva ve formálním smyslu)

- právní obyčeje
- normativní právní akty
- decízie – později!

Právní památky z Velké Moravy

1. Zakon sudnyj ljudem
2. překlad byzantského nomokanonu do staroslověnštiny (Synagogae)
3. Metodějova (Anonymní) homilie
4. z Říma importovaná Collectio canorum
5. penitenciál Zápovědi svatých otců

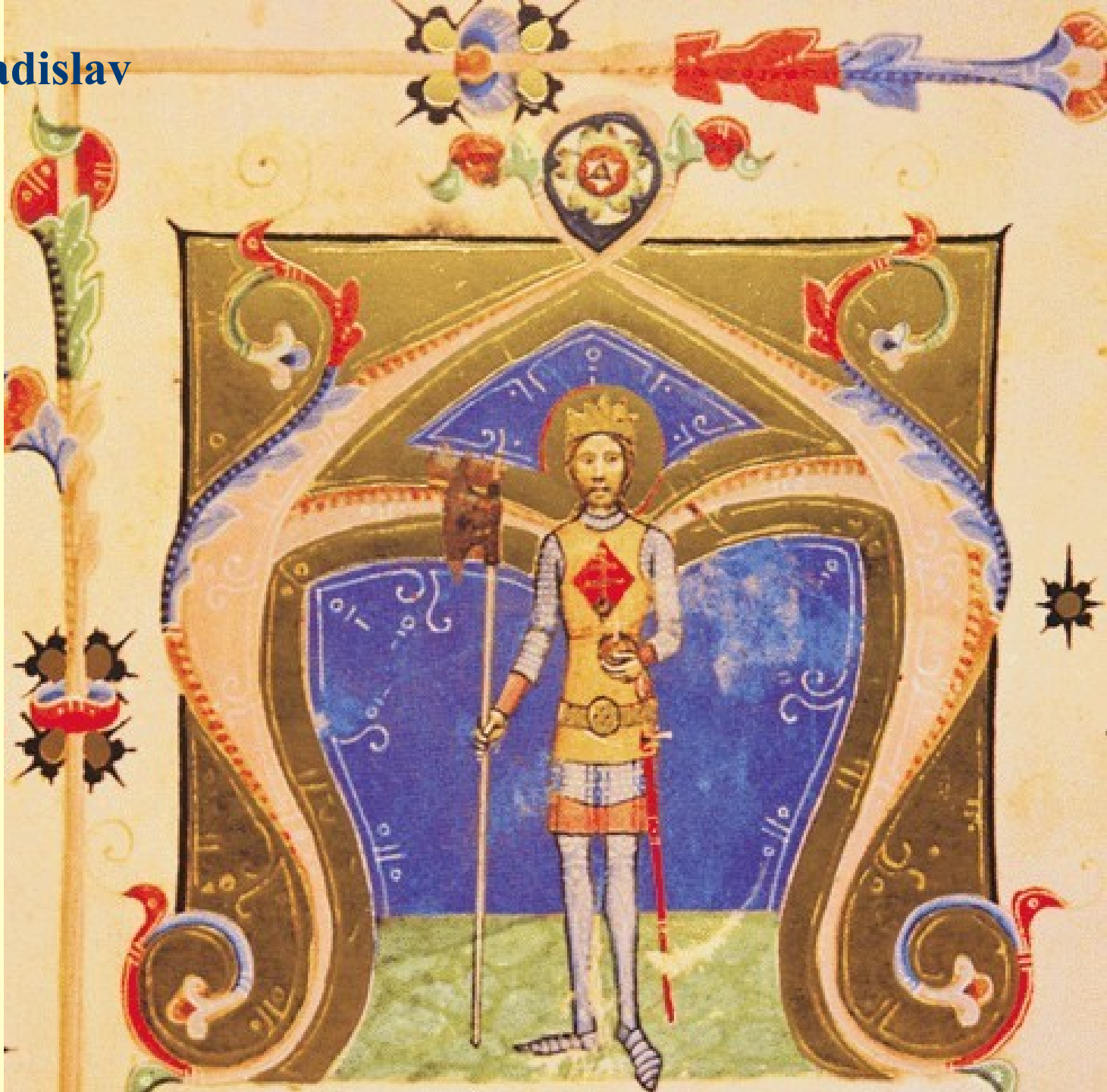
Právo uherského patrimoniálního státu

- převážně obyčejové
- zachovaly se královské zákony
 - = zákony králů Štěpána (pojí se k němu též Naučení pro syna Imricha), Ladislava a Kolomana

Štefan I.

Sv. Ladislav

Prameny práva 12. – 13. století

- stále převažovaly právní obyčeje
- panovnická privilegia
- sněmovní usnesení potvrzená panovníkovým dekretem (zákony)
- právní akty samosprávných korporací = statuty

Nejdůležitější právní památky 13. – 14. století

- a) **Zlatá bula Ondřeje II.** (a její pozdější verze)
- b) **Zákony z roku 1351** (uherským šlechticům stejná práva, aviticitata, postavení závislého obyvatelstva)
- c) **Varadínské regestum** (ordály)

[Faint, illegible handwritten text in two columns across two pages of aged parchment.]

Právo stavovské monarchie

- stále převážně nepsané
- stavovský právní partikularismus (šlechtické, kanonické, městské, horní, selské právo)
- právo Sedmihradska (Transylvánie) a Slavonska (později Chorvatska-Slavonska)
- právní obyčeje, sněmovní usnesení /zákony/, privilegia, statuty, neformálně i rozhodnutí soudů

Právní obyčejje

- za obyčejové právo se považuje to, jak rozhodují uherské soudy
- nezavršená kodifikace uherského práva (Tripartitum) prezentována jako zápis obyčejového práva
= obyčejové právo zachyceno písemně

Zákony (sněmovní usnesení)

- vydával je stavovský sněm spolu s panovníkem
- většinou veřejnoprávní záležitosti
- jednotlivá usnesení (zákonné články) shrnuty do dekretu, který sankcionoval panovník

Významné zákony

- dekret z roku 1405 (postavení měst)
- větší dekret **Matyáše Korvína** 1486
(Decretum Maius) opatřený doložkou o věčné platnosti
- větší dekret Vladislava Jagellonského 1492

Privilegia a statuty

- na rozdíl od zákonů privilegia vydával pouze panovník (výsadní oprávnění panovníka)
- statuty nesměly odporovat zákonům ani obecně závazným právním obyčejům a nemohly měnit ani privilegia
- byly závazné pro danou samosprávnou jednotku

Soudní rozhodnutí

- rozhodnutím uherských soudů (decízie) se povaha precedentů výslovně nepřiznávala
- v praxi se zejména rozhodnutí uherské kurie stávala používaným vzorem pro rozhodovací praxi

Snaha o kodifikaci uherského práva

- potřeba právní jistoty
- dvě cesty:
 - sebrání platných dekretů (Collectio decretorum)
 - vypracování zákoníku (kodifikace)

Tripartitum opus iuris (Štefan Verböczy)

- právní pochybení při vydávání
 - = považováno za zápis obyčejového práva
 - = uherské právo sice stále zůstalo obyčejovým právem, ale stalo se právem převážně psaným
- úvod a tři části
 - (především šlechtické právo, ale i městské, selské, sedmihradské a chorvatské)

**TRIPAR-
TIVM OPVS
IVRIS CONSV-
E**
tudinarij, Incolyti Regni
Hungaricæ.

PER SPECTABILEM
et Magnificum Patrem, et Reverendissimum
et Excellentissimum Paternalem personam Regiam
Majestatem illius Illustrissimorum,
archiepiscoporum ecclesiarum,

Quorum Titulus est Professor et **INDICE**
Iuris, et Juris, in Theologia
Liceo, Pannonia, et in Regia

Univ. Hungarica, et in Regia
Univ. Pestensi.

Sbírky práva tavernikálního soudu

- **Articuli iuris tavernicalis (Tavernické články)**
 - vznikly s využitím staršího sepsání procesních předpisů nazývaného Quaeritur, Jan Thuz z Laaku, panovník je sankcionoval v roce 1602
- **Iura civilia (Vetusta Iura civitatum sive Iura civilia)**
 - = úpravu městského práva aplikovaná tavernikálním soudem

Právní knihy

= soukromá sepsání práva

- Žilinská kniha
- Zipscher Willkühr (Willkühr der Sachsen in der Zips, 1370)
- Budínská právní kniha z roku 1413 (stala se základem i pro právo řady dalších, zejména tavernikálních měst)
- Bratislavská právní kniha, Košická právní kniha ...

Právo od poloviny 16. století – 1848

- panovnická „nařízení“ (patekty, reskripty, ...):
- snahy o přepracování Tripartita
 - Quadripartitum 1553
 - Novum Tripartitum 1715
- Atricoli iuris tavernicalis + Planum tabulare
- Corpus iuris Hungarici
- pokusy kodifikovat trestní právo
- úprava obchodního práva

Panovnická „nařízení“ (patenty, reskripty, ...):

zejména:

- Maxmiliánův horní zákoník 1565 (1573)
- Explanatio Leopoldina 1732
- nařízení osvícenských panovníků
 - Ordo sylvanum
 - Ratio educationis
 - toleranční patent
 - trestní zákonodárství Josefa II. a d.

První polovina 19. století

- vliv francouzské revoluce
- Klement Metternich
- hodnost rakouského císaře
- obnovení funkce uherského sněmu

Prameny práva

- nejdůležitějšími zůstávaly právní obyčej a zákon
- význam neztratila ani privilegia a místní statuty
- zejména v 18. století se do popředí dostala královská nařízení, vydávaná především ve formě patentů a diplomů
- neformální autoritu požívala zejména rozhodovací praxe uherské královské kurie
- **Corpus iuris Hungarici**
= oficiální sbírka platných uherských právních předpisů
 - dříve soukromé sbírky (M. Szentivanyi)

C O R P U S
JURIS HUNGARICI.

1 2 0
DECRETUM GENERALE
INCLYTI REGNI HUNGARIÆ,
PARTIUMQUE EIDEM ANNEXARUM
IN DUOS TOMOS DISTINCTUM
TOMUS PRIMUS,

^{Consuetudine}
Opus Tripartitum Juris Consuetudinarii ejusdem
Regni, Authore STEPHANO DE WERBÓCZ, &c.

AC DECRETA, CONSTITUTIONES,
ET ARTICULOS

SERENISSIMORUM, & APOSTOLICORUM

R E G U M,

Ac Inclytorum Statuum & Ordinum Regni Hungariæ, Partiumque
eidem annexarum, à Sancto STEPHANO usque ad Magnum LEOPOLDUM
in publicis eorundem Comitibus conclusis, & editis.

Cum Speciali Privilegio Sacrae Cæsareo-Regiæ Majestatis.

T Y R N A V I Æ,

TYPIS ACADEMICIS SOCIETATIS JESU,
ANNO M. DCC. LI.

Snahy přepracovat Tripartitum

- a) Quadripartitum (také nebylo sankcionováno, tiskem vyšlo soukromě později)
- b) Novum Tripartitum (1715, jen dílčí doplnění Tripartita)

Planum tabulare

- sbírka rozhodnutí kuriálních soudů od soudní reformy v roce 1723
- vyšla až 1800

Horní a městské právo

- a) horní (banské) právo v polovině 16. století nově upravil Maxmiliánův horní zákoník
- b) tiskem vyšla procesní pravidla, upravující řízení před tavernikálním soudem (Articuli iuris tavernicalis, Tavernické články)
 - vznikly s využitím staršího sepsání procesních předpisů nazývaného Quaeritur, Jan Thuz z Laaku, panovník je sankcionoval v roce 1602

C O R P U S
JURIS CIVILIS
JUSTINIANEI.

ADJECTIS RECENTIORIBUS

QUORUNDAM IMPERATORUM CONSTITUTIONIBUS,
ET CONSUECUDINIBUS FEUDORUM:

Nec omiffis Canonibus , qui vulgo Apostolici crediti funt:

Item adjectis , quæ hodie superfunf,

VETERUM MONUMENTIS,

Videlicet

LEGUM XII. TABULARUM , INSTITUTIONUM CAJI,
TITULORUM ULPIANI , ET SENTENTIARUM PAULI .

Adjectis demum

UNIVERSARUM LEGUM COLLATIONIBUS , ET ARGUMENTIS.

T O M U S II.

AUGUSTÆ TAURINORUM, MDCCLVII.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

Vydání CIC
z roku 1757

TORNYAI JÁNOS MŰZSEUM	
Hédmezővárosr hely	
Szokszám:	
Boktdríszám:	31-760
Létszámsám:	1663

